



מהוא חושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני חושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני חושן – מאנסי

כא

פרשת משפטים | תשפ"ב

עניני הפרשה

עניני הפרשה

כוונת השי"ת בהמצות למנוע את בני ישראל ממעשה העגל

רצה הקב"ה למנוע מישראל את מעשה העגל

והנראה לומר בזה, כי הנה מיד לאחר שלימד להם משה לישראל את פרשה זו, עלה למרום לארבעים יום ללמוד את התורה מפי הגבורה, ולסוף ארבעים יום אלו כשראו ישראל כי בושש משה לבוא, עשו את מעשה העגל לעבודה זרה, ואמרו (שמות לב, ד) 'אלה אלוקיך ישראל אשר העלון מארץ מצרים'.

ואמינא, כי רצה הקב"ה למנוע מהם מעשה עבירה מגונה זו, ולכך אמר לו הקב"ה למשה, לך ולמדמם את פרשה זו של אלה המשפטים וכו', ועל ידי שתשנה להם את פרשה זו, והמה יעסקו בלימוד פרשיות אלו, הרי זה יוכל למנוע מהם מלעשות את מעשה העגל, וכמו שיתבאר.

המאור שבתורה מחזירה למוטב

כי הנה ידוע מאמרם ז"ל (בבא בתרא קעה) 'אמר רבי ישמעאל, הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעייני הנובע'. כי העוסק בתורה בדיני ממונות, הרי זה מכניס את כל ראשו ורובו של האדם התורה, ושוקע בה ביותר בכל נימי נפשו.

והרי ידוע מה שדרשו ז"ל (פתיחתא דאיכה רבתי) 'הלואי, אותי עזבו ותורת שמרו, שהמאור שבה מחזירו למוטב, וכלשון האור החיים הק' (דברים יא, כז) 'לפי שהשומע דברי אלוקים חיים, התורה מטיבה נפשו ומישרתו כי יש בה סם חיים'. ולימוד התורה מסייעת לאדם בשמירה עליונה שלא יחטא.

ולכך אמר השי"ת למשרע"ה, לך ולמדמם ענייני ממונות דייקא, כי לימוד זה מכניס את ראשו של הלומד בה ביותר בתורה, ובזאת יהיו כלל ישראל משוקעים בלימוד התורה בכל גופם ונפשם, וגדולת כח התורה יהיו לשמירה מעולה בעבורם לבלתי

בהמשך הפרשה אחר מצוות הדינים והמשפט הוסיף עוד כמה מצוות

גם צריך דקדוק, כי הנה פרשה זו ברובה, עוסק בענייני דינים ומשפט, וכאשר כתוב בפסוק 'ואלה המשפטיים', ומדבר בענייני דינים וממונות שיש בין אדם לחברו, אך תמוה כי בסוף פרשה זו כתובים כמה מצוות שלכאורה אין להם שייכות לדיני ממונות ומשפט, וכמו מצות שמיטה ככתוב (להלן כג-יא) 'ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה. והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך'. וכן מצוות לא תעשה שאסור לעשות מלאכה בשבת כמו שכתוב (שם פסוק יב) 'ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר' ולכא' יש לעיין לאיזה טעם הם כתובים הכא.

אכן גבי מצוות אלו עדיין ניתן לתרץ ולומר כי יש להם שייכות עם ענייני ממונות ומשפט, כי מצות שמיטה הכוונה שנפקע רשותי מעל שדה שלי וחברי יכול להשתמש בה, וזה כעין דין ממונות, וכך גם איסור עשיית מלאכה בשבת בשדה, שזה גם עניין ממוני, שאסור לי לעשות מלאכה ביום השבת בשדה השייך לי.

אמנם מה נעשה עם עוד כמה מצוות הכתובות בענייני, וכמו מצוות עליה לרגל ככתוב (שם פסוק יד) 'שלוש רגלים תחג לי בשנה וגו'', וכן איסור הקרבת קרבן פסח על החמץ והלנת החלב עד הבוקר, ככתוב בפסוק (שם פסוק יח) 'לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר'. וגם מצות ביכורים ואיסור בשר בחלב כדאיתא (שם פסוק ט) 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו'. שבפשוט אין למצוות אלו שום שייכות עם דיני ממונות ומשפט, ומה טעם נכנסו בהאי עניינא.

דקדוק המקרא אשר תשי"ם לפניהם

בתורה הקדושה בריש פרשתן איתא (שמות כא, א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. וברשי' מדקדק לשון הכתוב 'אשר תשים לפניהם' ולא אמר לשון רגיל כמו 'אשר תצוה את בני ישראל', או 'שתאמר לבני ישראל' וכדומה כמו בכל הציווים שבתורה. ואומר 'אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם', ע"כ. אכן עוד אלאוה מילין לבאר בלשון תמוה זה אשר תשי"ם.

מה טעם לימד מצוות אלו דייקא בעת כזאת

עוד יקשה, דהנה פרשה זו נאמרה לישראל עוד ביום מתן תורה, טרם עלותו של משה רבינו השמימה לארבעים יום, ונראה מזה, כי היה כוונה מיוחדת ללמד את ישראל פרשה זו באופן מיוחד בעת כזאת, טרם שעולה משה רבינו השמימה, וצריך לבאר הכוונה בזה.

ובפרט כי המעיין במצוות אלו יראה, כי הרבה מהמצוות אשר כתובים בפרשה זו, לא היו שייכים לישראל בעת ההיא כשהיו במדבר, וכגון דיני עבד עברי שעדיין לא היה שייך בהם, וכן בעוד עניינים שבין אדם לחברו שעדיין לא היה נוגע להם הלכה למעשה כשלא היה להם נחלות וקרקעות משלהם, וכן מצוות ביכורים ועליה לרגל שלא יכלו לקיימם אז, וממילא יגדל התמיהה ביותר, מה היה רצונו ית' בלימוד פרשה זו לישראל מיד אחר מתן תורה דייקא, טרם עלותו של משה רבינו השמימה.